

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

10. november 2016*

Eelotsusetaotlus — Eelotsuse kiirmenetlus — Politseikoostöö ja õiguslane koostöö kriminaalasjades — Euroopa vahistamismäärus — Raamotsus 2002/584/JSK — Artikli 8 lõike 1 punkt c — Mõiste „vahistamismäärus“ — Liidu õiguse autonoomne mõiste — Siseriiklik vahistamismäärus, mille on kriminaalmenetluse algatamiseks teinud politsei ja kinnitanud prokurör

Kohtuasjas C-453/16 PPU,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Rechtbank Amsterdami (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad) 16. augusti 2016. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse samal päeval, Euroopa vahistamismääruse täitmisega seotud menetluses, mis puudutab

Halil Ibrahim Özçelikki,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja president T. von Danwitz, kohtunikud E. Juhász, C. Vajda, K. Jürimäe (ettekandja) ja C. Lycourgos,

kohtujurist: M. Campos Sánchez-Bordona,

kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 5. oktoobri 2016. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Madalmaade valitsus, esindajad: M. Bulterman, H. Stergiou ja B. Koopman,
- Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze, M. Hellmann, J. Möller ja R. Riegel,
- Ungari valitsus, esindajad: M. Tátrai, G. Koós ja Z. Fehér,
- Euroopa Komisjon, esindajad: R. Troosters ja S. Grünheid,

olles 19. oktoobri 2016. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34), mida on muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK (ELT 2009, L 81, lk 24, edaspidi „raamotsus“), artikli 8 lõike 1 punkti c.
- 2 Taotlus on esitatud seoses Veszprémi Járásbírósági (Veszprémi piirkonnakohus, Ungari) poolt Halil Ibrahim Özçeliki suhtes tehtud Euroopa vahistamismääruse täitmisega Madalmaades.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Raamotsuse põhjendused 5, 6, 8 ja 10 on sõnastatud järgmiselt:
 - „(5) Tulenevalt eesmärgist kujundada Euroopa Liit vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevaks alaks tuleks kaotada liikmesriikidevaheline väljaandmine ja asendada see õigusasutustevahelise üleandmissüsteemiga. Lisaks sellele võimaldab süüdimõistetute kriminaalkaristuste täitmiseks või kahtlustatavatele süüdistuse esitamiseks uue lihtsustatud üleandmissüsteemi sisseviimine kõrvaldada keerukuse ja võimalikud viivitused, mis on omased praegusele väljaandmiskorrale. Tavapärased koostöösuhted, mis on siiani domineerinud liikmesriikide vahel, tuleks asendada kriminaalasjades tehtud otsuste vaba liikumisega, mis hõlmaks nii kohtuotsuse eelseid kui lõplikke otsuseid vabadusel, turvalisusel ning õigusel rajaneva ala raamistikus.
 - (6) Käesolevas raamotsuses sätestatud Euroopa vahistamismäärus on esimene kindel meede kriminaalõiguse valdkonnas, millega kohaldatakse vastastikuse tunnustamise põhimõtet, mida Euroopa Ülemkogu nimetas õigusosalase koostöö nurgakiviks.

[...]

 - (8) Euroopa vahistamismääruse täitmise kohta tehtud otsuseid tuleb piisavalt kontrollida, mis tähendab, et selle liikmesriigi õigusasutus, kus tagaotsitav on vahistatud, peab tegema otsuse tema üleandmise kohta.

[...]

 - (10) Euroopa vahistamismääruse toimimine põhineb suurel liikmesriikidevahelisel usaldusel. Selle kohaldamise võib peatada ainult siis, kui üks liikmesriik on raskelt ja jätkuvalt rikkunud Euroopa Liidu lepingu artikli 6 lõikes 1 sätestatud põhimõtteid ja kui rikkumise on nimetatud lepingu artikli 7 lõike 1 alusel kindlaks teinud nõukogu ja sellel on artikli 7 lõikes 2 sätestatud tagajärjed.“
- 4 Raamotsuse artikkel 1 „Euroopa vahistamismääruse määratlus ja selle täitmise kohustus“ sätestab:
 - „1. Euroopa vahistamismäärus on liikmesriigi väljaantud kohtuotsus, et teine liikmesriik võtaks tagaotsitava vahi alla ja annaks ta üle kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmise või vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks.
 2. Liikmesriigid täidavad mis tahes Euroopa vahistamismääruse vastastikuse tunnustamise põhimõtte alusel ja vastavalt käesoleva raamotsuse sätetele.

[...]“

5 Raamotsuse artiklites 3, 4 ja 4a on ette nähtud Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmise kohustuslikud ja vabatahtlikud alused. Raamotsuse artikkel 5 näeb ette vahistamismääruse teinud liikmesriigis teatavatel juhtudel antavad tagatised.

6 Raamotsuse artikkel 6 „Pädevate õigusasutuste määramine“ sätestab:

„1. Vahistamismääruse teinud õigusasutus on vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigusasutus, mis on pädev tegema Euroopa vahistamismäärust selle riigi õiguse alusel.

2. Vahistamismäärust täitev õigusasutus on vahistamismäärust täitva liikmesriigi õigusasutus, mis on pädev Euroopa vahistamismäärust täitma selle riigi õiguse alusel.

3. Iga liikmesriik teatab nõukogu peasekretariaadile, milline on tema õiguse alusel pädev õigusasutus.“

7 Raamotsuse artikkel 8 puudutab Euroopa vahistamismääruse sisu ja vormi. Selle artikli lõike 1 punkt c näeb ette:

„1. Euroopa vahistamismäärus sisaldab järgmist teavet, mis on esitatud vastavalt lisas toodud vormile:

[...]

c) tõendid täidetava kohtuotsuse, vahistamismääruse või mis tahes muu sama mõjuga täidetava kohtuotsuse kohta, mis kuulub artiklite 1 ja 2 rakendusallasse“.

Madalmaade õigus

8 Raamotsus võeti Madalmaade õigusesse üle Overleveringswet'iga (üleandmist käsitlev seadus). Selle seaduse artikkel 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Käesolevas seaduses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

b) Euroopa vahistamismäärus – Euroopa Liidu liikmesriigi õigusasutuse kirjalik otsus, et teise liikmesriigi õigusasutus võtaks isiku vahi alla ja annaks ta üle;

[...]

i) vahistamismääruse teinud õigusasutus – vahistamismääruse teinud Euroopa Liidu liikmesriigi õigusasutus, kes on pädev tegema Euroopa vahistamismäärust siseriikliku õiguse alusel;

[...]“

9 Üleandmist käsitleva seaduse artikkel 5 sätestab:

„Isikud antakse üle vaid teiste Euroopa Liidu liikmesriikide vahistamismääruse teinud õigusasutustele käesoleva seaduse või selle alusel ette nähtud õigusnormide alusel.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 10 Veszprémi Járásbíróság (Veszprémi piirkonnakohus) tegi 21. juunil 2016 Türgi kodaniku Halil Ibrahim Özçeliki suhtes kriminaalmenetluses Euroopa vahistamismääruse seoses kahe õigusrikkumisega, mille ta Ungaris toime pani ja mis Ungari õiguse kohaselt on kriminaalkorras karistatavad.
- 11 Rechtbank Amsterdami (Amsterdami esimese astme kohus) poole pöörduti taotlusega selle Euroopa vahistamismääruse täitmiseks. See kohus märgib, et raamotsuse lisas esitatud vormi punktis b, mille kohaselt tuleb märkida vahistamismäärus või samasuguse toimega kohtuotsus, millel Euroopa vahistamismäärus põhineb, on märgitud „vahistamismäärus nr 19060/93/2014.bü, teinud Ajka politseijaoskond, kinnitatud Ajka prokuröri 14. juuni 2016. aasta otsusega“.
- 12 8. juuli 2016. aasta teabepäringus palus eelotsusetaotluse esitanud kohus Ungari ametiasutustel selgitada, milline on prokuratuuri roll Ungaris ja eelkõige, kas prokuratuur on sõltumatu täidesaatvast võimust ning mida tähendab politsei tehtud vahistamismääruse kinnitamine prokuratuuri poolt.
- 13 Ungari ametiasutused saatsid 14. juulil 2016 sellele päringule vastuse, millest selgub muu hulgas, et prokuratuur on täidesaatvast võimust sõltumatu ning tema ülesanne kogu juurdluse käigus on tagada, et politsei järgib seadusi ning kahtlustatav saab teostada oma õigusi. Need ametiasutused täpsustasid veel, et selle ülesande täitmisel võib prokuratuur kohtueelse kriminaalmenetluse juhina muuta politsei tehtud otsust või selle tühistada, kui ta leiab, et see otsus pole seaduse või uurimise esemega kooskõlas. Lisaks märkisid nimetatud ametiasutused, et prokurör, kes kinnitab politsei tehtud siseriikliku vahistamismääruse, võib hiljem prokuratuuri esindajana samas kriminaalmenetluses osaleda.
- 14 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on seda teavet arvesse võttes tekkinud kahtlus, kas politsei tehtud siseriiklikku vahistamismäärust, mis on seejärel kinnitatud prokuratuuri otsusega, võib pidada „kohtuotsuseks“ raamotsuse artikli 8 lõike 1 punkti c tähenduses.
- 15 Neil asjaoludel otsustas Rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
 - „1. Kas mõiste „kohtuotsus“ raamotsuse [...] artikli 8 [lõike 1 punkti c] tähenduses on liidu õiguse mõiste, mida tuleb tõlgendada autonoomselt ja ühetaoliselt?
 2. Jaatava vastuse korral: mida see mõiste tähendab?
 3. Kas eelnevalt politsei tehtud vahistamismääruse kinnitamine prokuratuuri poolt, mida käsitletakse kõnealuses kohtuasjas, on selline „kohtuotsus“?“

Kiirmenetlus

- 16 Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitas taotluse lahendada käesolev eelotsusetaotlus Euroopa Kohtu kodukorra artikli 107 alusel kiirmenetluses.
- 17 Kohus põhjendab taotlust asjaoluga, et H. I. Özçelik on praegu kinni peetud, oodates oma tegelikku üleandmist Ungari õigusasutustele.
- 18 Seoses sellega tuleb märkida esiteks, et käesolev eelotsusetaotlus puudutab raamotsuse tõlgendamist, mis kuulub EL toimimise lepingu kolmanda osa V jaotisega reguleeritud valdkonda, mis puudutab vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala. Eelotsusetaotluse võib seega lahendada kiirmenetluses.

- 19 Teiseks tuleb kiireloomulisuse tingimusega seoses vastavalt Euroopa Kohtu praktikale arvesse võtta asjaolu, et isikult, keda põhikohtuasi puudutab, on käesoleval ajal võetud vabadus ja tema jätkuv kinnipidamine sõltub põhikohtuasja lahendusest (kohtuotsus, 16.7.2015, Lanigan, C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, punkt 24). Eelotsusetaotluse esitanud kohtu selgituste kohaselt peeti H. I. Özçelik kinni tema suhtes tehtud Euroopa vahistamismääruse täitmisel.
- 20 Neil asjaoludel otsustas Euroopa Kohtu neljas koda 31. augustil 2016 ettekandja-kohtuniku ettepanekul ja pärast kohtujuristi ärakuulamist rahuldada eelotsusetaotluse esitanud kohtu taotlus lahendada käesolev eelotsusetaotlus kiirmenetluses.

Eelotsuse küsimuste analüüs

- 21 Oma küsimustega, mida tuleb käsitleda koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas raamotsuse artikli 8 lõike 1 punkti c tuleb tõlgendada nii, et politsei poolt kriminaalmenetluse algatamiseks eelnevalt tehtud siseriikliku vahistamismääruse kinnitamist prokuratuuri poolt, nagu on põhikohtuasjas käsitlusel, tuleb pidada „kohtuotsuseks“ selle sätte tähenduses.
- 22 Raamotsuse artikli 8 lõike 1 punkt c näeb ette, et Euroopa vahistamismäärus peab sisaldama „tõendeid täidetava kohtuotsuse, vahistamismääruse või mis tahes muu sama mõjuga täidetava kohtuotsuse kohta, mis kuulub [raamotsuse] artiklite 1 ja 2 rakendusalaselle“. See teave tuleb esitada raamotsuse lisas toodud vormi punktis b „Otsus, millel vahistamismäärus põhineb“, mille alapunkt 1 näeb ette, et näidatakse ära „vahistamismäärus või sama toimega kohtuotsus“.
- 23 Siinkohal on oluline meenutada, et Euroopa vahistamismääruse süsteemi aluseks on vastastikuse tunnustamise põhimõte, mis tugineb ise liikmesriikidevahelise vastastikuse usalduse põhimõttele seoses asjaoluga, et nende vastavad siseriiklikud õiguskorrad saavad tagada liidu tasandil tunnustatud ning eeskätt Euroopa Liidu põhiõiguste hartas kehtestatud põhiõiguste võrdväärse ja tõhusa kaitse (vt selle kohta kohtuotsus, 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru, C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punktid 75–77).
- 24 Euroopa Kohus on sellega seoses leidnud, et liikmesriikide vastastikuse usalduse ja vastastikuse tunnustamise põhimõtted on liidu õiguses eriti olulised, kuna need võimaldavad luua ja säilitada sisepiirideta ala. Konkreetsemalt on vastastikuse usalduse põhimõtte kohaselt iga liikmesriik kohustatud vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala osas eeldama – välja arvatud juhul, kui esineb erandlikke asjaolusid –, et kõik ülejäänud liikmesriigid järgivad liidu õigust ja eriti liidu õiguses tunnustatud põhiõigusi (vt selle kohta arvamus, 2/13, 18.12.2014, EU:C:2014:2454, punkt 191).
- 25 Raamotsusega reguleeritud valdkonnas tähendab vastastikuse tunnustamise põhimõte, mis kujutab endast – nagu tuleneb eelkõige raamotsuse põhjendusest 6 – kriminaalasjades tehtava õiguslaselise koostöö „nurgakivi“, raamotsuse artikli 1 lõike 2 kohaselt seda, et liikmesriigid on põhimõtteliselt kohustatud Euroopa vahistamismääruse täitma (kohtuotsus, 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru, C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 79 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 26 Sellest järeldub, et vahistamismäärust täitev õigusasutus võib keelduda vahistamismääruse täitmisest ainult raamotsuse artiklis 3 ammendavalt loetletud juhtudel või raamotsuse artiklites 4 ja 4a loetletud täitmata jätmise vabatahtlikel alustel. Lisaks võib vahistamismääruse täitmisele seada tingimusi üksnes raamotsuse artiklis 5 ette nähtud tingimustel (kohtuotsus, 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru, C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 80 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 27 Samas viitab raamotsuse artikli 8 lõike 1 punktis c kasutatud mõiste „vahistamismäärus“ üksnes siseriiklikule vahistamismäärusele, mida tuleb mõista Euroopa vahistamismäärusest eraldiseisva kohtuotsusena (vt selle kohta kohtuotsus, 1.6.2016, Bob-Dogi, C-241/15, EU:C:2016:385, punkti 46 ja 58).

- 28 Antud juhul on põhikohtuasjas käsitletava Euroopa vahistamismääruse teinud Veszprémi Járásbíróság (Veszprémi piirkonnakohus) ja selles viidatakse siseriiklikule vahistamismäärusele, mille on teinud Ungari politsei ja kinnitanud prokuratuur.
- 29 Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et põhikohtuasjas käsitletava Euroopa vahistamismääruse aluseks on otsus, millega prokuratuur kinnitas politsei tehtud siseriikliku vahistamismääruse.
- 30 Teabest, mille Ungari valitsus Euroopa Kohtule sellega seoses esitas, selgub, et politsei tehtud siseriikliku vahistamismääruse kinnitamine prokuratuuri poolt on õigusakt, millega prokuratuur kontrollib vahistamismäärust ja kinnitab selle. Sellise kinnituse tõttu Euroopa vahistamismäärusel tuleb prokuratuuri pidada siseriikliku vahistamismääruse tegemise eest vastutavaks. Sellest tuleneb, et raamotsuse artikli 8 lõike 1 punkti c seisukohast ei oma tähtsust asjaolu, et siseriikliku vahistamismääruse on teinud politsei, kuna prokuratuuri poolt sellele antud kinnitus võimaldab prokuratuuri selle vahistamismääruse tegijaga samastada, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 35.
- 31 Seega kerkib küsimus, kas prokuratuuri otsus on hõlmatud raamotsuse artikli 8 lõike 1 punkti c tähenduses mõistega „kohtuotsus“.
- 32 Sellega seoses leidis Euroopa Kohus täna kuulutatud kohtuotsuse Poltorak (C-452/16 PPU) punktides 33 ja 38, et raamotsuse ja eelkõige selle artikli 6 lõike 1 kontekstis tuleb mõiste „õigusasutus“ mõista nii, et see viitab liikmesriikide kriminaalkohtumenetluses osalevatele asutustele, välja arvatud politseiasutused.
- 33 Raamotsuse eri sätete tõlgendamise ühtsuse tagamiseks näib selline tõlgendus raamotsuse artikli 8 lõike 1 punktile c põhimõtteliselt ülekantav. Seega tuleb seda sätet tõlgendada nii, et mõiste „kohtuotsus“ viitab otsustele, mille on teinud liikmesriikide kriminaalkohtumenetluses osalevad asutused, välja arvatud politseiasutused.
- 34 Sellest järeldusest lähtudes tuleb märkida, et kuna prokuratuur on liikmesriigi kriminaalkohtumenetluses osalev asutus (vt selle kohta kohtuotsus, 29.6.2016, Kossowski, C-486/14, EU:2016:483, punkt 39), tuleb sellise asutuse otsust pidada „kohtuotsuseks“ raamotsuse artikli 8 lõike 1 punkti c tähenduses.
- 35 Selline tõlgendus tuleneb ka raamotsuse eesmärkidest. Raamotsuse eesmärk on karistusõiguse rikkumises süüdimõistetute või kahtlustatavate üleandmise uue lihtsustatud ja tõhusama süsteemi sisseviimisega hõlbustada ja kiirendada õigusalasest koostööd, et aidata saavutada eesmärki kujundada Euroopa Liit vabadel, turvalisusel ja õigusel rajanevaks alaks, mis põhineb suurel liikmesriikidevahelisel usaldusel (kohtuotsus, 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru, C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 76 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 36 Selles osas selgub Ungari valitsuse poolt Euroopa Kohtule esitatud teabest, et siseriikliku vahistamismääruse kinnitamine prokuratuuri poolt annab vahistamismäärust täitvale õigusasutusele tagatise, et Euroopa vahistamismääruse aluseks on otsus, mis on läbinud kohtuliku kontrolli. Sellise kinnitusega on seega põhjendatav käesoleva kohtuotsuse eelmises punktis osutatud usaldusvääruse kõrge tase liikmesriikide vahel.
- 37 Sellest tuleneb, et selline prokuratuuri otsus nagu põhikohtuasjas käsitletav on hõlmatud mõistega „kohtuotsus“ raamotsuse artikli 8 lõike 1 punkti c tähenduses.
- 38 Järelikult tuleb kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades esitatud küsimustele vastata, et raamotsuse artikli 8 lõike 1 punkti c tuleb tõlgendada nii, et politsei poolt kriminaalmenetluse algatamiseks eelnevalt tehtud siseriikliku vahistamismääruse kinnitamist prokuratuuri poolt, nagu on põhikohtuasjas käsitletusel, tuleb pidada „kohtuotsuseks“ selle sätte tähenduses.

Kohtukulud

- 39 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK) artikli 8 lõike 1 punkti c tuleb tõlgendada nii, et politsei poolt kriminaalmenetluse algatamiseks eelnevalt tehtud siseriikliku vahistamismääruse kinnitamist prokuratuuri poolt, nagu on põhikohtuasjas käsitusel, tuleb pidada „kohtuotsuseks“ selle sätte tähenduses.

Allkirjad